

Natuurtoets tijdelijke woningen Smitskamp Gorsel

Toetsing aan de Omgevingswet

20 juni 2024

Kenmerk R003-1296306TJL-V01-kst-NL

Verantwoording

Titel	Natuurtoets tijdelijke woningen Smitskamp Gorssel
Opdrachtgever	Gemeente Lochem
Projectleider	Lucas Doef
Auteur(s)	Tjebbe Leen
Tweede lezer	Maikel Aragon van den Broeke
Uitvoering meet- en inspectiewerk	Tjebbe Leen
Kenmerk	R003-1296306TJL-V01
Aantal pagina's	24 (exclusief bijlagen)
Datum	20 juni 2024
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

TAUW bv
W.A. Scholtenstraat 3a
Postbus 722
9400 AS Assen
T +31 59 23 91 30 0
E info.assen@tauw.com

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Doel	5
1.2	Wettelijk kader	5
1.3	Hoe is de natuur in Nederland beschermd?	6
1.3.1	Natura 2000-gebieden	6
1.3.2	Provinciaal beschermde gebieden	6
1.3.3	Houtopstanden	7
1.3.4	Beschermde soorten	7
1.4	TAUW en biodiversiteit	7
1.5	Kwaliteit	7
2	Huidige situatie, beoogde ontwikkeling en uitgangspunten	8
2.1	Huidige situatie	8
2.2	Beoogde ontwikkeling	11
2.3	Uitgangspunten werkzaamheden en toetsing	11
3	Soortenbescherming	12
3.1	Beschermingsregime en bepalingen	12
3.2	Vrijstellingen	12
3.3	Algemene zorgplicht en specifieke zorgplicht	13
3.4	Werkwijze	14
3.5	Te toetsen soorten	14
3.5.1	Mogelijk aanwezige soorten op basis van literatuuronderzoek	14
3.5.2	Met zekerheid afwezige soorten op basis van habitat en/of ingreep	15
3.6	Toetsing beschermde soorten	16
3.6.1	Grondgebonden zoogdieren	16
3.6.2	Vleermuizen	16
3.6.3	Amfibieën	20
3.6.4	Reptielen	20
4	Conclusies en aanbevelingen	21
4.1	Aanleiding en doel	21
4.2	Relevante natuurwet- en regelgeving	21

4.3	Conclusies toetsing	21
4.3.1	Omgevingswet	21
4.3.2	Provinciaal beschermde gebieden	23
4.4	Consequenties planvorming en uitvoering	23
4.5	Aanbevelingen en kansen biodiversiteit	23
5	Literatuur	25

1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft het doel van de toetsing, de relevante natuurwetgeving en de wijze van kwaliteitsborging.

1.1 Doel

In opdracht van gemeente Lochem heeft TAUW bv onderzoek gedaan naar de consequenties van de geldende natuurwet- en regelgeving voor het realiseren van tijdelijke woningen aan de Smitskamp in Gorssel, te Gelderland. De ontwikkeling kan alleen doorgaan als deze niet in strijd is met de natuurwetgeving, of als de benodigde omgevingsvergunningen worden verleend.

In deze rapportage volgt het antwoord op de volgende vragen:

- Hoe is de natuur in Nederland beschermd?
- In hoeverre kan de beoogde ontwikkeling gevolgen hebben voor beschermde natuur?
- Zijn maatregelen en/of een omgevingsvergunning nodig?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?
- Wat betekent dit voor de uitvoerbaarheid van het omgevingsplan?

1.2 Wettelijk kader

De Omgevingswet beschermt bijzondere natuurgebieden (met name Natura 2000-gebieden), planten- en diersoorten en houtopstanden. De bescherming is geregeld in de Omgevingswet zelf (Ow) en/of in één van de vier uitvoeringsbesluiten. Die uitvoeringsbesluiten zijn:

- Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)
- Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)
- Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)
- Omgevingsbesluit (Ob)

In deze natuurtoets wordt waar relevant verwezen naar de artikelnummers in de wet of de uitvoeringsbesluiten.

Het beschermingsregime gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. Dit betekent dat plannen of projecten geen schade mogen toebrengen aan natuurgebieden, beschermde planten en dieren of houtopstanden tenzij daarvoor onder voorwaarden toestemming is verleend in de vorm van een omgevingsvergunning. Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Gelderland is het bevoegd gezag voor het verlenen van toestemming door middel van een omgevingsvergunning of kan hiervoor een bindend advies geven. Provinciale Staten (PS) van de provincie Gelderland kunnen in de omgevingsverordening bepalen dat voor bepaalde beschermde soorten een vrijstelling van verbodsbepalingen geldt. Naast de Omgevingswet gelden door de provincie in de omgevingsverordening vastgelegde (aanvullende) beschermingsregels voor natuurgebieden die deel uitmaken van provinciaal beschermde gebieden zoals het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

1.3 Hoe is de natuur in Nederland beschermd?

1.3.1 Natura 2000-gebieden

In Nederland zijn ruim 162 gebieden aangewezen als Natura 2000-gebied, gebieden met in Europees opzicht belangrijke natuurwaarden. De hierbij relevante Europese richtlijnen zijn de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). De verplichting om gebieden aan te wijzen is vastgelegd in artikel 2.31a lid 1 Ow. Daarnaast geldt voor Natura 2000-gebieden conform artikel 11.6 Bal ook een specifieke zorgplicht. De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is een bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV; artikel 2.44 Ow).

De afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'Rijntakken' is circa 1,3 kilometer. Verstoringfactoren zoals geluid, licht en optische verstoring in de aanlegfase en gebruiksfase zorgen vanwege de afstand en aard van de werkzaamheden met zekerheid niet tot negatieve effecten in Natura 2000-gebieden.

Effecten in Natura 2000-gebieden door een projectbijdrage aan de stikstofdepositie worden gezien de aard en tijdsduur van het voornemen niet verwacht. Uitsluitel hierover is echter alleen mogelijk door een stikstofberekening uit te voeren in AERIUS Calculator. Bij het vaststellen van het omgevingsplan is het belangrijk om zekerheid te hebben over deze effecten. Met behulp van dit rekenprogramma kan worden getoetst of een plan of project leidt tot extra stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden. Om deze effecten uit te sluiten, is er reeds een AERIUS-berekening gedaan en een rapportage opgesteld. De resultaten hiervan zijn te lezen in de TAUW rapportage met kenmerk R001-1296306EJS-V01-efm-NL.

1.3.2 Provinciaal beschermde gebieden

Veel natuurgebieden in Nederland zijn beschermd als het NNN, een netwerk van bestaande en nieuw in te richten natuurgebieden door heel Nederland. De meeste Natura 2000-gebieden maken ook deel uit van het NNN. De begrenzing van het NNN is, behalve in Rijkswateren, een bevoegdheid van GS van de provincies, vast te leggen in de omgevingsverordening (artikel 2.44 lid 4 Ow). Ook worden daarin regels gesteld met als doel 'de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland' (artikel 7.8 Bkl). Het plangebied maakt geen deel uit van het NNN. De afstand tot het dichtstbijzijnde NNN-gebied is 0,2 km.

Een onderzoek naar de mogelijke effecten van dit project op het NNN is niet verplicht omdat in de provincie Gelderland de gevolgen van ontwikkelingen die buiten het NNN plaatsvinden (externe werking) niet onderzocht hoeven worden.

In de provincie Gelderland zijn naast het NNN ook gebieden aangeduid en beschermd als Weidevogelgebieden, Ganzenrustgebieden en Natte landnatuur. Het plangebied maakt geen deel uit van deze gebieden. Een toetsing van effecten op deze gebieden is daarom niet aan de orde.

1.3.3 Houtopstanden

Bomenrijen langer dan 20 bomen en houtopstanden groter dan 10 are (0,1 hectare) zijn beschermd, met enkele uitzonderingen (artikel 11.111 Bal). De bescherming heeft als doel het totale bosoppervlak in Nederland ten minste te behouden. Voor houtopstanden geldt conform artikel 11.116 Bal ook een specifieke zorgplicht. Eventuele effecten op beschermde houtopstanden zijn hier niet aan de orde, omdat geen bomen worden gekapt.

1.3.4 Beschermde soorten

Diverse planten- en diersoorten zijn beschermd, wat betekent dat negatieve effecten zoveel mogelijk voorkomen moeten worden. Onderscheid wordt gemaakt in Europeesrechtelijk beschermde soorten en soorten die in nationaal opzicht (artikel 11.54 Bal incl. bijlage IX met een lijst van soorten) beschermd worden. Bij Europeesrechtelijk beschermde soorten wordt onderscheid gemaakt in vogels (artikel 11.37 Bal) en andere soorten (artikel 11.46 Bal). Vanwege het mogelijk voorkomen van (beschermde) flora en fauna in en nabij het plangebied is onderzoek naar de mogelijke gevolgen voor beschermde soorten noodzakelijk.

1.4 TAUW en biodiversiteit

Naast de natuurwet- en regelgeving zijn er in alle projecten kansen waarmee dit project kan bijdragen aan herstel van biodiversiteit. In het hoofdstuk 'Conclusies en aanbevelingen' zijn enkele van deze kansen voor dit project beschreven.

1.5 Kwaliteit

Door inzet van deskundige ecologen en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethodes wordt de kwaliteit van deze natuurtoets zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede daarom is TAUW bv aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die (ook) ecologisch advies geven en ecologisch onderzoek verrichten. Ondanks de inzet van deskundigen kan geen volledige zekerheid worden gegeven over de aan- of afwezigheid van beschermde soorten. Dat komt doordat sommige beschermde soorten een hele lage trefkans hebben, soms in heel kleine aantallen voorkomen en in sommige jaren zelfs helemaal afwezig kunnen zijn.

2 Huidige situatie, beoogde ontwikkeling en uitgangspunten

Dit hoofdstuk beschrijft de huidige situatie, het voorgenomen plan, de uit te voeren werkzaamheden en de bij de toetsing gehanteerde uitgangspunten.

2.1 Huidige situatie

Het plangebied bestaat uit een grasweide die verder geen andere vegetatie, gebouwen of oppervlaktewater bevat. Langs het plangebied liggen enkele woningen die deels door heggen zijn afgescheiden van het plangebied, met name aan de noordwestelijke en zuidelijke zijden van het plangebied. Verder bevindt zich een bomenrij in het zuidwesten en een kleine bosschage en bomenrij in het oosten naast het plangebied. Ten noorden en oosten van het plangebied ligt het dorp Gorssel. Het dorp is ruim opgezet en bevat groen in de vorm van kleine bosschages en grote bomenrijen. Achter het dorp ligt in het oosten en zuiden een groter bosgebied. Ten zuiden en westen van het plangebied loopt de N348. Verder is er voornamelijk agrarisch gebied aanwezig in de directe omgeving.

Figuur 2.1 toont de ligging en begrenzing van het plangebied. In figuur 2.2 is de beoogde situatie weergegeven. Figuur 2.3 geeft een sfeerimpressie van de huidige situatie in het plangebied.

Figuur 2.3

Plangebied

0 50 100 m

Figuur 2.1 Ligging van het plangebied (globaal begrensd)

Figuur 2.2 Situatieschets nieuwbouw Smitskamp in Gorsel

Figuur 2.3 Impressie van het plangebied

2.2 Beoogde ontwikkeling

De gemeente Lochem is voornemens om op een deel van de grasweide aan locatie Smitskamp in Gorssel, 35 tijdelijke woningen te realiseren. Deze flexwoningen betreffen tijdelijke prefab woningen. Aan de precieze locaties van de woningen, bergingen en paden vinden mogelijk nog kleine veranderingen plaats. Het aantal woningen zal echter niet veranderen. De gemeente onderzoekt of op termijn 'tijdelijk' omgezet kan worden naar 'permanent'. De omliggende bomen, bosschages en woningen blijven ongemoeid. Tevens blijft een groot deel van het gebied intact omdat de beoogde ontwikkeling slechts een deel van het plangebied zal betreffen.

2.3 Uitgangspunten werkzaamheden en toetsing

De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd bij het onderzoek naar effecten op beschermde soorten:

- Er worden geen bomen en struiken aangetast of verwijderd
- Er worden geen gebouwen gesloopt of gerenoveerd
- Er wordt geen oppervlaktewater vergraven of gedempt

3 Soortenbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft of het voorgenomen plan of project negatieve effecten heeft op beschermde flora en fauna en of vervolgstappen nodig zijn.

3.1 Beschermingsregime en bepalingen

De Omgevingswet beschermt in het wild levende dier- en plantensoorten. Het gaat onder meer om soorten die in Nederland, maar soms ook in Europa in hun voortbestaan worden bedreigd. Er worden drie beschermingsregimes onderscheiden:

- Vogels: Het gaat hier om alle inheemse vogels in hun natuurlijke verspreidingsgebied. Wettelijk kader: artikel 11.37 Bal. Ze zijn Europees beschermd via de Vogelrichtlijn (1979)
- Dieren en planten: Het gaat hier om inheemse dieren en planten, die Europees beschermd zijn door de Habitatrichtlijn (1992) en/of de verdragen van Bern en Bonn (1979). Wettelijk kader: artikel 11.46 Bal
- Nationaal beschermde soorten: Het gaat hier om soorten die niet onder de reikwijdte van de Vogel- of Habitatrichtlijn of de verdragen van Bern en Bonn vallen. Wettelijk kader: artikel 11.54 Bal. Deze soorten zijn wel nationaal beschermd

Per beschermingsregime geldt een verbodsbepaling. Tabel 3.1 geeft een samenvatting van de verbodsbepalingen. Ze voorzien in de bescherming van verblijfplaatsen en de bescherming tegen versturende invloeden. Gedeputeerde Staten van provincie Gelderland kan een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit verlenen waarmee het bevoegd gezag ondanks die verbodsbepalingen tóch toestemming geeft voor een bepaald project. Dit kan alleen wanneer er sprake is van een geldend wettelijk belang, er geen reële alternatieven zijn en er geen effect is op de staat van instandhouding van beschermde soorten.

Wettelijk kader bij de verlening van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit is het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), en dan in het bijzonder de artikelen 8.74j, 8.74k en 8.74l voor respectievelijk vogels, andere Europeesrechtelijk beschermde soorten en nationaal beschermde soorten.

3.2 Vrijstellingen

In bijlage IX bij het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) is ook een aantal in Nederland algemene soorten amfibieën en zoogdieren vermeld die landelijk beschermd zijn. Het wettelijk kader is artikel 11.54 Bal. Voorbeelden van zulke soorten zijn gewone pad, bruine kikker en konijn. Provinciale Staten van de provincie Gelderland heeft bij verordening deze soorten 'vrijgesteld'. Dit betekent dat voor deze soorten geen omgevingsvergunning nodig is voor werken gericht op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en beheer en onderhoud. Wel geldt ook voor deze soorten de zorgplicht (zie paragraaf 3.3). Vrijgestelde soorten zijn niet meegenomen in deze natuurtoets.

Tabel 3.1 Verbodsbepalingen soortenbescherming. VR = Vogelrichtlijn, HR = Habitatrichtlijn. Cijfers verwijzen naar de wetsartikelen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

Beschermingsregime	Vogels - VR	Dieren – HR/Bonn/Bern	Planten – HR/Bonn/Bern	Dieren - nationaal	Planten - nationaal
Verbodsbepaling					
Dieren of planten:					
Doden of vangen	11.37.1.a	11.46.1 a		11.54.1.a	
Storen/verstoren	11.37.1.d (tenzij 11.37.3)	11.46.1 b			
Plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen			11.46.1.e		11.54.1.c
Onder zich hebben of vervoeren	11.39.1	11.47.1.b	11.47.1.b		
Nesten, voortplantingsplaatsen, rustplaatsen:					
Vernielen, beschadigen of wegnemen nesten	11.37.1.b				
Beschadigen of vernielen rustplaatsen (alleen HR en nationaal: of (vaste) voortplantingsplaatsen)	11.37.1.b	11.46.1.d		11.54.1.b	
Eieren:					
Vernielen (alleen VR en nationaal: of beschadigen)	11.37.1.b	11.46.1.c		11.54.1.c	
Rapen	11.37.1.c	11.46.1.c			
Onder zich hebben	11.37.1.c				

3.3 Algemene zorgplicht en specifieke zorgplicht

Voor alle activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor planten- en diersoorten geldt zowel een 'algemene zorgplicht' als een 'specifieke zorgplicht'. De algemene zorgplicht (artikelen 1.6 – 1.7a Ow) houdt in dat eenieder 'voldoende zorg' draagt voor de fysieke leefomgeving (artikel 1.6 Ow) en dat activiteiten waarvan men kan weten dat die schadelijk zijn voor de fysieke leefomgeving achterwege worden gelaten of dat mogelijke gevolgen daarvan tot een minimum beperkt worden (artikel 1.7 Ow).

De 'specifieke zorgplicht' is aanvullend op de 'algemene zorgplicht'. Deze is voor wat betreft flora- en fauna-activiteiten¹ wettelijk vastgelegd in artikel 11.27 van het Besluit activiteiten leefomgeving

¹ Begrippenlijst in de bijlage bij artikel 1.1 Ow

(Bal). Een 'flora- en fauna-activiteit' is een 'activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten'.

Het onderzoek dat ter voorbereiding van een flora- en fauna-activiteit gedaan moet worden en de voorwaarden waaraan zo'n activiteit in elk geval moet voldoen zijn aangegeven in lid 2 van artikel 11.27 Bal. De specifieke zorgplicht geldt voor alle soorten, dus ook voor bedreigde soorten die niet in een van de lijsten van beschermde soorten vermeld worden en die dus niet expliciet beschermd worden. Het betreft in elk geval de volgende soorten en hun leefgebieden of natuurlijke habitats:

- In het wild voorkomende vogelsoorten
- In het wild levende planten- en diersoorten die vermeld zijn in de bijlagen II, IV of V van de Europese Habitatrichtlijn
- Nationaal beschermde planten- en diersoorten (bijlage IX Bal)
- Bedreigde soorten planten en dieren die zijn vermeld in rode lijsten²

Uit het voorgaande blijkt dat bij projecten niet alleen rekening gehouden moet worden met beschermde soorten maar ook met andere, onder andere bedreigde soorten. Deze natuurtoets beschrijft en beoordeelt alle mogelijke effecten op beschermde soorten en geeft een advies wat naar onze mening de meest verstandige vervolgstappen zijn. Wij adviseren bij uitvoering van werkzaamheden rekening te houden met het eventuele voorkomen van andere -niet beschermde- soorten waarvoor de zorgplicht van toepassing is. TAUW kan u desgewenst adviseren welke maatregelen u kunt nemen om ook schade aan niet-beschermde soorten te voorkomen of in elk geval te minimaliseren. Het bevoegde gezag kan u daar ook naar vragen. De mogelijke gevolgen van de specifieke zorgplicht voor het hier onderzochte project zijn nog niet op soortniveau onderzocht.

3.4 Werkwijze

De mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten is bepaald aan de hand van de volgende gegevens:

- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)
- [De Ecoviewer van TAUW](#)
- Een oriënterend veldbezoek op maandag 27 mei 2024. Tijdens het oriënterende veldbezoek is gecontroleerd of de locatie voldoet aan eisen die soorten aan hun leefomgeving stellen. Ook is gekeken naar de aanwezigheid van (sporen van) beschermde soorten.

3.5 Te toetsen soorten

3.5.1 Mogelijk aanwezige soorten op basis van literatuuronderzoek

Tabel 3.2 geeft een overzicht van alle beschermde soorten die op basis van verspreidingsgegevens mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen.

² Wettelijk kader: artikel 2.19, vijfde lid, onder a, onder 3° Ow

Tabel 3.2 Beschermde soorten die op basis van verspreidingsgegevens mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen

Soortgroep	Mogelijk aanwezige beschermde soorten
Flora	-
Grondgebonden zoogdieren	Boommarter, bunzing, das, eekhoorn, hermelijn, steenmarter, wezel, wolf (artikel 11.54 Bal)
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, tweekleurige vleermuis, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, baardvleermuis (artikel 11.54 Bal)
Vogels - jaarrond beschermde nesten	Steenuil, gierzwaluw, huismus, roek, grote gele kwikstaart, kerkuil, oehoe, slechtvalk, ooievaar, buizerd, boomvalk, havik, ransuil, sperwer, wespendif, zwarte wouw (artikel 11.37 Bal)
Vogels - jaarrond beschermd: afhankelijk van ecologische factoren	Ruigpootuil, boerenzwaluw, torenvalk, gekraagde roodstaart, glanskop, ijsvogel, kleine bonte specht, oeverzwaluw, spreeuw, zeearend, draaihals, bosuil, zwarte specht, raaf, huiszwaluw, blauwe reiger, brilduiker, eidereend, ekster, hop, kleine vliegenvanger, koolmees, pimpelmees, zwarte kraai, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, grauwe vliegenvanger, groene specht, grote bonte specht, kortsnavelboomkruiper, tapuit, zwarte mees, zwarte roodstaart (artikel 11.37 Bal)
Vogels – in gebruik zijnde nesten	Algemene soorten zoals merel, scholekster en houtduif (artikel 11.37 Bal)
Amfibieën	Kamsalamander, knoflookpad, poelkikker (artikel 11.46 Bal)
Reptielen	Levendbarende hagedis, ringslang, (artikel 11.54 Bal)
Vissen	-
Vlinders	Grote vos, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder (artikel 11.54 Bal)
Libellen	-
Overige ongewervelden	-

3.5.2 Met zekerheid afwezige soorten op basis van habitat en/of ingreep

Veel soorten stellen specifieke eisen aan hun habitat. Het plangebied betreft alleen een weide bestaande uit grassen met geen andere vorm van vegetatie. Verder ontbreekt het in het plangebied aan natuurlijke biotopen zoals bos, heide, moeras, agrarisch gebied en vennen. Het plangebied betreft geen bebouwing of andere vegetatie dan grassen. Tevens is er geen wateroppervlakte aanwezig in het plangebied.

Op basis van de afwezigheid van geschikt habitat en essentiële onderdelen in en nabij het plangebied wordt de aanwezigheid van en negatieve effecten op de volgende beschermde soort(groep)en uit tabel 3.2 op voorhand uitgesloten: flora, boommarter, steenmarter, eekhoorn, bunzing, hermelijn, wezel en wolf, huismus, gierzwaluw, ringmus, grote gele kwikstaart, vissen, vlinders, libellen en overige ongewervelden.

Daarnaast zijn rond het plangebied binnen een straal van 100 m geen nesten, gebouwen of holten waargenomen die door steenuil, kerkuil, oehoe, havik, bosuil, wespandief, havik, slechtvalk, roek, en zwarte wouw in gebruik kunnen zijn als nestlocatie. Het voorkomen van essentieel leefgebied van deze soorten in en direct rondom het plangebied is daarom ook uitgesloten. De voorgenomen ontwikkeling heeft met zekerheid geen negatief effect op de hierboven beschreven soorten en soortgroepen. Deze soort(groep)en worden niet verder behandeld in deze rapportage.

3.6 Toetsing beschermde soorten

In de volgende paragrafen zijn de effecten van de beoogde ontwikkeling op de in tabel 3.2 genoemde soorten, uitgezonderd de benoemde soorten in paragraaf 3.5.2, beschreven.

3.6.1 Grondgebonden zoogdieren

Das

De voorwaarden van het leefgebied van das zijn een groot voedselaanbod, een bodem die goed vergraafbaar is en het regenwater goed kan afvoeren, aanwezigheid van voldoende dekking rond de burchten en looproutes en weinig verstoring. Tijdens het veldbezoek zijn er geen vergravingen, looproutes of andere sporen van das waargenomen. Ook ontbreekt het aan dassenburchten in het plangebied waardoor verblijfplaatsen van das zijn uitgesloten. In de omgeving van het plangebied is voldoende alternatief foerageergebied, waardoor essentieel leefgebied van das uitgesloten is. Negatieve effecten op das zijn daarom uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit voor deze soort is daarom niet nodig.

3.6.2 Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Er zijn drie typen leefgebied van vleermuizen te onderscheiden, namelijk: verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes.

Deze worden hieronder per type leefgebied beschreven. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn te allen tijde wettelijk beschermd. Indien foerageergebied en/of vliegroutes een essentieel onderdeel van het leefgebied van vleermuizen vormen, zijn deze functies eveneens wettelijk beschermd. Er wordt daarom onderscheid gemaakt in essentiële foerageergebieden en vliegroutes en niet-essentiële foerageergebieden en vliegroutes. Let wel dat vliegroutes soms al foeragerend worden gebruikt en dat onderscheid soms vaag is.

3.6.2.1 Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich, afhankelijk van de soort, in woningen, allerlei andere bouwwerken zoals kerken, kantoorpanden, bunkers, in grotten, in boomholtes of achter schors en in kieren van bomen. Globaal kan daarbij onderscheid gemaakt worden tussen in gebouwen verblijvende vleermuissoorten en in bomen verblijvende vleermuissoorten.

Omdat vleermuizen een duidelijke jaarcyclus kennen, maken we onderscheid in verschillende typen verblijfplaatsen, namelijk zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen.

In het plangebied zijn dergelijke verblijfplaatsen niet aanwezig. De grasweide waar de werkzaamheden plaatsvinden bevat geen bomen en bouwwerken die kunnen dienen als een verblijfplaats voor vleermuizen. Het voorkomen van verblijfplaatsen binnen het plangebied is uitgesloten. De in de omgeving aanwezige woningen en bomen buiten het plangebied, zijn wel potentieel geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Lichtverstoring van vleermuizen of hun verblijfplaatsen moet voorkomen worden. Dit kan door overdag de werkzaamheden uit te voeren of door in de actieve periode van vleermuizen (april tot en met oktober) geen (bouw)licht te schijnen op de omliggende bebouwing en bomen. Ook in de nieuwe situatie dient er geen uitstraling van licht richting de directe omgeving te zijn. Met deze maatregelen worden negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen uitgesloten.

Het voorkomen van verblijven van vleermuizen in het plangebied en negatieve effecten door het voornemen zijn met zekerheid uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit is voor deze ontwikkeling dan ook niet nodig.

3.6.2.2 Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn onder andere (lijnvormige) groen- of waterstructuren zoals struweel, bomenrijen, andere opgaande begroeiing en watergangen. Er zijn geen waterstructuren aanwezig in het plangebied. De bomenrij in het zuidwesten langs het plangebied kan mogelijk wel een geschikte vliegroute zijn, echter hebben de beoogde werkzaamheden hier geen effect op als lichtverstoring (zie hieronder) voorkomen wordt. Hetzelfde geldt voor de bomenrij ten oosten naast het plangebied en de bomenrij langs het fietspad ten noordoosten van het plangebied.

Het plangebied en dan met name de omliggende bomenrijen en bosschages, betreffen genoeg vegetatie en voedselmogelijkheden om een foerageergebied te zijn voor diverse soorten vleermuizen. Echter betreft het met zekerheid geen essentieel foerageergebied. De bomen, losse bosschages en diverse bomenrijen in het dorp ten noorden en oosten van het plangebied zijn namelijk groot genoeg om een eventueel verloren foerageergebied op te kunnen vangen. Tevens blijven de bomenrijen langs het plangebied ongemoeid. Er zijn daarmee voldoende alternatieven waardoor op voorhand is uitgesloten dat essentieel foerageergebied verloren gaat door het voornemen.

Lichtverstoring van vleermuizen, essentieel foerageergebied of vliegroutes moet voorkomen worden. Dit kan door overdag de werkzaamheden uit te voeren of in de actieve periode van vleermuizen (april tot en met oktober) geen (bouw)licht te schijnen op de omliggende bebouwing en bomen. In de toekomstige situatie is het belangrijk dat er geen verlichting naar deze structuren uitstraalt. Met deze maatregelen zijn effecten op foerageergebieden en vliegroutes uitgesloten. Een nader onderzoek naar de aanwezigheid van foerageergebieden en vliegroutes is dan ook niet nodig. Een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit, voor het aantasten van essentieel leefgebied is ook niet nodig.

3.6.2.3 Vogels - jaarrond beschermde nesten

De nesten van deze vogelsoorten zijn het hele jaar beschermd, evenals de functionele leefomgeving rondom het nest.

Ooievaar broedt onder andere op nestpalen en soms ook in bomen, op schoorstenen, kerktorens en hoogspanningsmasten. Er zijn geen nesten van ooievaar geconstateerd tijdens het veldbezoek, tevens zijn deze door het ontbreken van nestpalen, bomen of gebouwen ook niet mogelijk. Tijdens het veldbezoek is er gesproken met een buurtbewoner en volgens haar is er bekend dat er diverse nesten in de buurt aanwezig zijn en ooievaar regelmatig in het plangebied foerageert. De nesten zouden voornamelijk zuidwest van het plangebied zitten. Dit wordt tevens door de NDFF bevestigd. Tijdens het veldbezoek is er éénmalig een overvliegende ooievaar waargenomen richting het zuidwesten. Omdat er rondom het dorp een groot aanbod aan alternatieve foerageergebieden is, in de vorm van diverse agrarische landschappen en weides, is het plangebied geen essentieel foerageergebied voor ooievaar. Negatieve effecten op ooievaar zijn daarom uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit voor deze soort is daarom niet nodig.

Buizerd, sperwer, boomvalk en ransuil kunnen in vele soorten habitats voorkomen. Buizerd, sperwer, boomvalk en ransuil broeden in bosranden, loofboom- en naaldbossen, heide, boerenland, kleine bosjes en kunnen zelfs voorkomen in solitaire bomen in het open land.

Vroeger was buizerd vooral gebonden aan bossen op zandgronden, maar tegenwoordig komt de soort voor in heel Nederland. Buizerd broedt het liefst in kruinen van hoge bomen in een bosrand. Ransuil maakt vaak gebruik van oude kraai- en eksternesten welke wat kleiner zijn dan die van buizerd. Sperwer bouwt jaarlijks een nest, maar wel in hetzelfde territorium. Dit doet sperwer vaak in wat dichtere bossen of bosschages. Boomvalk kan in veel verschillende habitattypen broeden en maakt hierbij vaak gebruik van oude nesten, voornamelijk van eksters en kraaien. Tijdens het veldbezoek zijn er geen mogelijke nesten van deze soorten waargenomen.

Echter waren de bladerdekken bij de bosschages in het oosten en westen naast het plangebied dusdanig dik dat er niet met zekerheid vastgesteld kan worden dat er geen potentiële nesten aanwezig zouden kunnen zijn. Mogelijke negatieve effecten op de mogelijk voorkomende soorten kunnen uitgesloten worden zolang men buiten het broedseizoen werkt. Gezien de mogelijke nesten zelf ongemoeid blijven tijdens de werkzaamheden en de verschillende bosschages rond het plangebied een enige afstand hebben van de beoogde locatie van de woningen, wordt verstoring uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit voor deze soorten is daarom niet nodig.

3.6.2.4 Vogels – jaarrond beschermd: afhankelijk van ecologische factoren

Bij vogelsoorten uit deze categorie gaat het om vogels die vaak elk jaar terugkeren naar de omgeving waar ze eerder gebroed hebben, maar die wel flexibel zijn en een nieuw nest kunnen maken of zich elders kunnen vestigen. Het gaat dus om de bescherming van het functionele leefgebied en dit is alleen aan de orde als de betreffende soort voor zijn voortplanting uitsluitend

afhankelijk is van dat functionele leefgebied en er geen alternatieven of uitwijkmogelijkheden in de omgeving zijn.

Een omgevingsscan is nodig om per soort te bepalen of het nest en het functionele leefgebied bij dit voornemen jaarrond beschermd zijn. Daarbij spelen de landelijke staat van instandhouding van de soort (die bepaald wordt door onder andere verspreiding, populatie en trend), het belang van de in en nabij het plangebied aanwezige populatie en de aanwezigheid van alternatief leefgebied in de directe omgeving een belangrijke rol.

Hieronder worden de soorten behandeld die een ongunstige of zeer ongunstige staat van instandhouding hebben en mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen. De zwarte roodstaart en spreeuw hebben een zeer ongunstige staat van instandhouding (Sovon, 2023). Gebouw broedende soorten zoals zwarte roodstaart en spreeuw kunnen voorkomen in de directe omgeving van het plangebied.

Zwarte roodstaart kan in gaten en kieren van gebouwen broeden. Ze doen dit voornamelijk bij nieuwbouw, in en rondom steden en op industriegebieden. De omliggende nieuwbouwwoningen in het oosten van het plangebied beschikken mogelijk over dergelijke openingen in de gevels of op de daken. Het plangebied zelf beschikt niet over geschikte nestlocaties, bestaat enkel uit lage vegetatie en beschikt niet over gebouwen waar zwarte roodstaart gebruik van maakt als nestlocatie. Spreeuw broedt vaak met meerdere soortgenoten bij elkaar. Nesten worden zowel in natuurlijke holtes van bomen als in nestkasten en in gaten/nissen in gebouwen gemaakt. Tijdens het veldbezoek zijn geen (mogelijke) nesten, of sporen hiervan, aangetroffen. Tijdens de beoogde werkzaamheden blijven alle bomen en gebouwen in de omgeving ongemoeid en is er geen sprake van directe negatieve effecten. Gezien het aanbod van voldoende alternatief leef- en foerageergebied in de directe omgeving, hebben de beoogde werkzaamheden geen significante invloed op de staat van instandhouding van zwarte roodstaart en spreeuw. Negatieve effecten op de hierboven beschreven soorten zijn hiermee met zekerheid uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit voor zwarte roodstaart en spreeuw is daarom niet nodig.

3.6.2.5 Vogels – in gebruik zijnde nesten

De nesten van alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd wanneer ze als broedlocatie in gebruik zijn. Bij het veldbezoek zijn geschikte nestlocaties van broedvogels aangetroffen, zoals de bomenrijen en bosschages rond het plangebied en de grasweide zelf. Deze kunnen mogelijke nestlocaties bieden voor veel (kleine) algemene broedvogels. Een aantal hiervan zijn waargenomen gedurende het veldbezoek zoals merel, kauw, pimpelmees, houtduif en tijtjaf.

De kans op een broedgeval is het grootst in de periode maart tot en met augustus. Ook buiten deze periode zijn broedende vogels mogelijk aanwezig en beschermd. Het is daarom belangrijk om hier voorafgaand aan de werkzaamheden rekening mee te houden. Het is noodzakelijk om voorafgaand aan de werkzaamheden contact op te nemen met een ecoloog om te bepalen of een controle op nesten van broedvogels noodzakelijk is (een broedvogelcontrole). Indien een

broedende vogel aanwezig is, kan het nodig zijn om de werkzaamheden uit te stellen totdat de jongen zijn uitgevlogen en niet meer afhankelijk zijn van het nest. Mogelijk kan een deel van de werkzaamheden wel uitgevoerd worden door het aanhouden van een door een ecooloog vastgestelde verstoringsvrije zone. Binnen deze verstoringsvrije zone mogen geen tot zeer beperkt werkzaamheden worden uitgevoerd. Er wordt ten zeerste aangeraden om buiten het broedseizoen te werken om zo mogelijke verstoring te voorkomen.

3.6.3 Amfibieën

Kamsalamander komt met name voor rond kleinschalig bosrijk gebied met name bij houtwallen en struweel rond het voortplantingswater. Ze leven met name in poelen, vijvers, leemputten en matig voedselrijke vennen, op zandgronden en beekdalen. Knoflookpad heeft een voorkeur voor agrarisch gebied en halfnatuurlijke graslanden. Verder komt de soort ook vaak voor rond randen van heide- en bosterreinen. Poelkikker heeft een voorkeurshabitat van heide en hoogveen. Daarnaast komt de soort ook vaak voor in halfnatuurlijke graslanden, agrarisch gebied en laagveen. Verder komt de soort ook vaak voor rond randen van heide- en bosterreinen.

Via NDFP is bekend dat de dichtstbijzijnde populaties van alle 3 de soorten op 600m afstand van het plangebied liggen. Op grond van deze afstand en het beperkt geschikte biotoop, is het plangebied niet geschikt bevonden als land- of winterhabitat voor deze populaties, zeker gezien er direct naast de poel waar de populaties aanwezig zijn voldoende en beter land- en winterhabitat is voor de soorten. Verder is er geen oppervlaktewater aanwezig in het plangebied of in de directe omgeving. Negatieve effecten op de soorten zijn daarom uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit voor deze soorten is daarom niet nodig.

3.6.4 Reptielen

De ringslang komt voor in waterrijke habitats met flauwe oevers en afwisselende begroeiing om te schuilen en open plekken om te zonnen. De soort kan ook voorkomen in (half) stedelijk gebied. Het gehele plangebied is ongeschikt als leefgebied voor ringslang, omdat het in het plangebied ontbreekt aan wateroppervlakten, zonplaatsen en broedhopen. Negatieve effecten op ringslang zijn uitgesloten.

Levendbarende hagedis komt voornamelijk voor op heide en hoogveen, maar kan ook langs infrastructuur zoals sporen en wegbermen voorkomen. Het is een vochtminnende soort die voor kan komen langs lijnvormige wateren nabij bos en struweel. Gezien het plangebied geen voorkeurshabitat is, essentiële biotoopelementen ontbreken en ook geen oppervlaktewater bevat, zijn negatieve effecten op de levendbarende hagedis uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit is voor deze reptielensoorten daarom niet nodig.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Gemeente Lochem heeft TAUW onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten van het realiseren van tijdelijke woningen aan de Smitskamp in Gorssel, te Gelderland op beschermde natuur. Dit hoofdstuk vat de conclusies samen.

4.2 Relevante natuurwet- en regelgeving

Voor de toetsing van de effecten van het voornemen is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

Omgevingswet/Besluit activiteiten leefomgeving:

- Houtopstanden: bomenrijen langer dan 20 bomen en houtopstanden groter dan 10 are buiten de vastgestelde bebouwingscontour houtkap in het omgevingsplan vallen onder de bescherming van artikel 11.126 Bal. Bomen binnen de vastgestelde bebouwingscontour houtkap van het omgevingsplan zijn opgenomen in artikel 5.165b Bkl
- Vogels: alle inheemse vogels zijn in hun natuurlijke verspreidingsgebied beschermd door artikel 11.37 Bal. Ze zijn Europees beschermd via de Vogelrichtlijn (1979)
- Dieren en planten: bepaalde inheemse soorten dieren en planten, die Europees beschermd zijn door de Habitatrichtlijn (1992) en/of de verdragen van Bern en Bonn (1979). Ze zijn wettelijk beschermd door artikel 11.46 Bal
- Nationaal beschermde soorten: Het gaat hier om soorten, die niet onder de reikwijdte van de Vogel- of Habitatrichtlijn of de verdragen van Bern en Bonn vallen. Deze soorten zijn wel nationaal beschermd door artikel 11.54 Bal

Provinciaal beschermde gebieden:

- Natuurnetwerk Nederland
- Weidevogelgebieden, Ganzenrustgebieden en Natte landnatuur

4.3 Conclusies toetsing

4.3.1 Omgevingswet

Natura 2000-gebieden

Significante gevolgen op Natura 2000-gebieden als gevolg van stikstofdepositie worden gezien de kleinschalige aard van de ingreep niet verwacht, maar zijn niet op voorhand uit te sluiten.

Zekerheid omtrent stikstofdepositie is verkregen middels de AERIUS-berekening beschreven in het TAUW rapport met kenmerk R001-1296306EJS-V01-efm-NL. Uit deze rapportage werd het duidelijk dat er geen negatieve effecten te verwachten zijn op stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden ten gevolge van het project. Voor het aspect stikstofdepositie is er ook geen sprake van een vergunningplicht voor het project in het kader van natuurbescherming.

Soortenbescherming

De beoogde ontwikkeling heeft mogelijk negatieve effecten op door de Omgevingswet beschermde soorten, namelijk vleermuizen, vogels met jaarrond beschermde nestlocatie en algemene broedvogels. Effecten op overige soort(groep)en worden uitgesloten.

In tabel 4.1 is een samenvatting van de resultaten weergegeven. Door het nemen van mitigerende maatregelen kunnen negatieve effecten op soorten worden voorkomen. Nader onderzoek naar soorten is daarom niet nodig.

Door lichtuitstraling in de actieve periode van vleermuizen (april tot en met oktober van zonsondergang tot zonsopgang) te voorkomen en voor algemene broedvogels door te werken buiten het broedseizoen (loopt van maart tot en met augustus) kunnen negatieve effecten worden voorkomen. Omdat aanwezigheid van jaarrond beschermde vogelnesten niet volledig uitgesloten kon worden, dient er buiten het broedseizoen gewerkt te worden. Gezien de omliggende bosschages ongemoeid blijven vindt er geen mogelijke verstoring plaats bij eventueel aanwezig nesten zolang er buiten het broedseizoen gewerkt wordt. Indien het werken buiten het broedseizoen niet mogelijk is, dient er ook een broedvogelcontrole uitgevoerd worden voorafgaand aan de start van de werkzaamheden. Tevens dient er voor de mogelijk aanwezige jaarrond beschermde nesten een nestencheck uitgevoerd te worden in de herfst. Op basis van de bevindingen van deze nestcheck wordt een nieuwe/aanvullende evaluatie uitgevoerd ten opzichte van jaarrond beschermde nesten. Nader onderzoek naar deze soorten is met deze maatregelen niet nodig. Er wordt geadviseerd om een werkprotocol op te stellen met regels over het broedseizoen, nestelende vogels en verlichting.

Tabel 4.1 Samenvatting van de resultaten van de toetsing van effecten op beschermde soorten

Soortgroep	Overtreding Omgevingswet	Nader onderzoek	Te nemen maatregelen
Flora	Nee	Nee	-
Grondgebonden zoogdieren	Nee	Nee	-
Vleermuizen	Mogelijk	Nee	Lichtuitstraling van zonsondergang tot zonsopkomst van april tot en met oktober voorkomen richting de omliggende bebouwing, waterlichamen en bomen in de omgeving, ook bij de nieuwe permanente situatie.
Vogels – jaarrond beschermde nesten	Mogelijk	Nee	Er dient buiten het broedseizoen gewerkt te worden. Als dit niet haalbaar is dient er een aanvullende nestencheck uitgevoerd te worden in de herfst. Aan de hand van deze check zal er een nieuwe evaluatie voor jaarrond beschermde nesten uitgevoerd worden
Vogels – functioneel leefgebied nest beschermd	Nee	Nee	Rekening houden met het broedseizoen

Soortgroep	Overtreding Omgevingswet	Nader onderzoek	Te nemen maatregelen
Vogels – broedvogels	Mogelijk	Voor start van de werkzaamheden een ter zake kundige ecoloog raadplegen om te bepalen of een broedvogelcontrole noodzakelijk is. Tijdens deze controle moet er specifiek gelet worden op bomen aan de grenzen van het plangebied	Rekening houden met het broedseizoen Bijvoorbeeld: Het werken buiten het broedseizoen of het afschermen van eventuele nestlocaties of het uitstellen van werkzaamheden door het inrichten van een verstoringvrije zone (in een deel van het plangebied)
Amfibieën	Nee	Nee	-
Reptielen	Nee	Nee	-

4.3.2 Provinciaal beschermde gebieden

Effecten op provinciaal beschermde gebieden (NNN, Weidevogelgebieden, Ganzenrustgebieden, Natte landnatuur en dergelijke) zijn op voorhand uitgesloten. Vervolgstappen zijn niet noodzakelijk.

4.4 Consequenties planvorming en uitvoering

De maatregelen met betrekking tot de zorgplicht kunnen tot aanpassingen van de uitvoeringsplanning en -wijze leiden, en tot het inpassen van natuurfuncties in het voornemen. Bij werkzaamheden in het broedseizoen bestaat de kans op vertraging vanwege de kans op verstoring van broedende vogels. Met het nemen van maatregelen zijn negatieve effecten echter goed op voorhand uit te sluiten. Het omgevingsplan is redelijkerwijs uitvoerbaar.

4.5 Aanbevelingen en kansen biodiversiteit

TAUW bv gelooft dat we samen de achteruitgang van biodiversiteit in Nederland kunnen stoppen. TAUW bv is daarom aangesloten bij het Deltaplan Biodiversiteitsherstel waarin overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties samenwerken aan biodiversiteit als kerndoel voor de openbare ruimte. Vanuit deze ambitie kijken we met onze opdrachtgevers naar concrete en realistische mogelijkheden voor biodiversiteitsherstel in onze projecten.

Kansen in dit project

De ecologen van TAUW bv kijken verder dan de aanwezigheid van strikt beschermde soorten. Vanuit het motto 'meer biodiversiteit achterlaten dan je aantreft' signaleren we kansen voor dit project om bij te dragen aan het herstel van biodiversiteit. Hieronder geven we op beknopte wijze enkele kansen aan. Wij bespreken deze voorstellen graag met u en werken desgewenst de praktische aspecten verder uit. Voor dit project liggen er mogelijkheden voor biodiversiteitsherstel door:

- Het opstellen van een concreet ecologisch beheer- en/of inrichtingsplan, bijvoorbeeld gericht op verhoging van de bloemrijkdom voor bijen. Hierbij sluiten we zo veel mogelijk aan op de (toekomstige) situatie in uw projectgebied, gemeentelijk natuurbeleid en regionale doelsoorten en potenties. Biodiversiteit vraagt om maatwerk en ieder project is anders. In een plan nemen we de best passende maatregelen op. Voorbeelden van potentiële maatregelen zijn:
 - *Het vergroten van de diversiteit aan leefgebied voor planten en dieren door via aanplant of beheer te zorgen voor verschillende biotooptypen (water, oevers, kruidenvegetatie, struweel, bomen, bos) en geleidelijke overgangen hiertussen.*
 - *Het versterken van populaties door te voorzien in nestkasten en/of verblijfplaatsen (bijv. vogels en vleermuizen), wanneer blijkt dat nestgelegenheid een beperkende factor is.*
 - *Het vergroten en versterken van leefgebieden voor planten en dieren door ecologisch beheer van (openbaar) groen, bijvoorbeeld door het beheer van graslandvegetaties af te stemmen op bloemrijkdom en insecten.*
 - *Het verbinden van leefgebieden door het aanbrengen of herstellen van lijnvormige landschapselementen (houtwallen, singels, hagen, sloten) of het realiseren van andere ontsnipperingsmaatregelen (bijv. faunapassage).*
 - *Het versterken van leefgebied en migratiezones door het aanbrengen van natuurlijke elementen als takkenrillen, dood hout of stenige elementen.*
 - *Het beperken van verstoring door bijvoorbeeld verlichting of geluid.*
 - *Het inbouwen van permanente verblijfplaatsen voor huismus, gierzwaluw, vleermuis en andere gebouw bewonende soorten in de nieuwbouwwoningen.*
 - *De ruimte rondom de tijdelijke woningen kan heel goed geschikt gemaakt worden voor veel dier- en plantensoorten door specifieke inrichting en ecologisch beheer.*
 - *Het terugdringen van overwoekerende en/of invasieve plantensoorten met negatieve effecten op biodiversiteit en de mens (bijv. Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw).*
- Het opstellen van een integraal duurzaamheidsadvies. Herstel van biodiversiteit heeft raakvlakken met andere opgaven zoals energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie en verstedelijkingsvraagstukken. TAUW is gewend projecten integraal te benaderen. Ecologen werken daarvoor vaak samen met andere experts. Ook voor uw project kunnen kansen voor biodiversiteit worden gekoppeld aan andere duurzaamheidsopgaven

5 Literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten beschermde soorten.

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff & de Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Broekhuizen S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters, J.C. Buys, 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers, 2013. Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2013. Rapport 2013-010. Stichting RAVON, Nijmegen.

TAUW, 2024. Stikstofdepositie-onderzoek flexwoningen Gorssel. R001-1296306EJS-V01-efm-NL

van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Vleermuisprotocol 2021.

Geraadpleegde internetwebsites:

www.ravon.nl

www.sovon.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.vleermuis.net

www.zoogdiervereniging.nl